

Centrale strukturelementer i en *teoretisk* opgave v/2.0

v/ Preben Bertelsen, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet, 2020, opdateret marts 2021

Nedenstående struktur er vejledende og fortrinsvist rettet mod teoretiske opgaver (ikke empiriske der yderligere skal indeholde redegørelse for og diskussion af design, metode og dataanalyse). Der kan være mange gode grunde til at afvige fra nedenstående struktur. Tal med din vejleder om dette. Bemærk også at du selv kan arbejde med overskrifter og underoverskrifter, der passer til din opgave og dit indhold (det er altså ikke nødvendigt at bruge de boldfacede overskrifter som er anvendt nedenfor). Tjek der ud over reglerne for titelblad, abstract og referencer og andre formelle krav.

Indledning

En kort skitse af hvad opgaven overordnet taler ind i – evt. en personlig interesse her for. Indledningen er en kort optakt, der begrundet relevansen af problemformuleringen. Man kan sige at problemformuleringen er en mikrokonklusion på indledningen ”

F.eks.: ”USA ser ud til at være belastet af en lang række samfundsmæssige kriser, så som racekonfrontationer, forskellige gruppers ensidige informationsniveau knyttet til hver deres system af nyhedsmedier, fravær af overordnede demokratiske diskussioner, konspirationsteorier .... Ét træk ved denne udvikling kan beskrives som en stigende polarisering. Det vil derfor være relevant at kigge nærmere på, hvordan psykologien kan bidrage til at forstå denne side af samfundsudviklingen. Problemformuleringen i denne opgave lyder derfor ....”

Problemformulering

Problemformulering er det spørgsmål (kort er godt! Helst kun ét spørgsmål), som skal besvares i opgaven, og som konklusionen giver det korte svar på.

- Hv...spørgsmål: F.eks., *hvordan* kan man forklare .... *Hvilke* faktorer kan forklare ... *hvad* betyder X for Y? *Hvilke* faktorer afgør om X har en positiv eller negativ betydning for Y?
- Hypoteseformuleringer: Hvilket belæg er der for antagelsen om at ....

Tilblivelsen af god problemformulering er en *proces*: I starten af opgaveskrivningsprocessen er den måske meget bred og delt i flere underspørgsmål (”jeg kunne godt tænke mig at vide noget mere om.... og dermed også undersøge a, b og c”). Senere hen i processen bliver den måske mere snæver. Der fokuseres på en enkelt sammenhæng, eller en specifik problemstilling ud af flere beslægtede. I den færdige opgave skal problemformuleringen være så enkel som muligt og spørge præcist om det, der svares på i konklusionen, hverken mere eller mindre.

F.eks.: Hvordan kan psykologien bidrage til en forklaring på den stigende polarisering i USA

Litteratursøgning

Kort afsnit om hvordan du har søgt litteratur (databaser, søgeord, søgeteknik)

Redegørelse

Almene/overordnede teorier: Er en kort redegørelse for den eller de teorier som besvarelsen skal bygge på. Der skal redegøres for præcist den del af teorien som er relevant for problemformuleringen. Hverken mere eller mindre. Redegørelse kan være et kapitel for sig i opgaven der redegør for alle anvendte teorier. Eller redegørelsen kan være første afsnit i hvert af flere kapitler, der tager fat i hver sin teori, vinkling af problemformuleringen).

- Hvad handler denne teori om
- Særlige dele af denne teori som er relevant i denne sammenhæng.

F.eks.: *En teoretisk forklaring på polarisering kan tage sit udgangspunkt i social identitetsteori. Denne teori handler dels handler om menneskers behov for og stræben efter at høre til i sociale sammenhæng og grupper, og dels handler den om, hvordan man former sine holdninger og identitet, så de matcher og understøtter gruppens fælles værdier, holdninger, agendaer etc.*

Empiri: Et sæt af empiriske undersøgelser som til sammen belyser én side af problemformuleringen, hhv. understøtter den almene teori og dens svar på problemformuleringen. Hvis ikke der er en almen teori på feltet, men blot en samling empiriske undersøgelser, så er det jo alligevel sådan, at de fleste empiriske artikler vil have et bud på en forklaring på det, de finder, altså en mikroteori.

F.eks.: *En række studier (x, y & Z) har påvist en nøje sammenhæng mellem gruppetilhør, social identitetsdannelse og polarisering. Disse sammenhænge forklares med ...*

Begrebsfastlæggelse. Et eller andet sted i opgaven skal kernebegreberne defineres. Det kan være, at det sker i et selvstændigt indledende kapitel. Det kan være at det er en simpel ting at gøre, fordi der er konsensus om definitionen af de centrale begreber. Det kan også være, at der er uenighed på feltet, og så er det måske en opgave i sig selv at få diskuteret, hvordan begrebet skal defineres. Eventuelt kan du selv komme med et bud på definition på baggrund af litteraturen, eller velbegrundet at fastlægge dig på én af de mulige definitioner.

F.eks.: *Polarisering handler om to beslægtede processer. Intern polarisering i gruppen handler om, at man i og med den sociale identitetsdannelse kommer til at få et mere ekstremt synspunkt (sammen med resten af gruppen), end man havde inden man trådte ind i gruppen. Ekstern polarisering handler om, at man i sin indgruppe forstærker forskellene ift. udgruppen evt. på basis af stereotypisering og negative fordomme. (jf. Anja Andersen 2012).*

Analyse

Redegørelsen fortæller *kort* hvad teorien handler om, hhv. hvad der findes af empirisk underbygning. Analysen fortæller, hvordan teorien/det empiriske fund kan bidrage til et samlet svar. Måske hele svaret, måske (som regel) en del af svaret. Analysen kan være et selvstændigt kapitel efter at man har gjort rede for alle teorier og empiriske fund. Her

analyseres samlet, hvad alt det stof, man har redegjort for tilsammen kan gøre for at besvare opgaven. Eller analysen kan være et afsnit i hvert kapitel, hvor hvert kapitel indeholder (a) en redegørelse for én teori eller gruppe af fund, og dernæst (b) en analyse af *hvad* denne teori bidrager med.

Hvis analysen er del af hvert kapitel, må den gerne slttes af med en ultrakort delkonklusion (og de forskellige delkonklusioner kan så samles i den endelige konklusion)

F.eks.: *Social identitetsteori giver os dermed et godt grundlag for at forstå de helt basale psykosociale mekanismer, der ligger til grund for at mennesker overhovedet søger ind i og påvirkes af grupper mht. holdning og handling.*

Kritisk diskussion

Diskussion: En generel kritisk diskussion af, hvordan det materiale, der er redegjort for og de delbesvarelser, der er resultatet af analysen, kan bruges til at besvare problemformuleringen. Forskellige synspunkter sættes over for hinanden. Indfør ikke nye redegørelser i diskussionen (flyt disse op i redegørelsesafsnittet), med mindre det blot er 2-3 linjers henvisning til noget. Det kan være, at du her diskuterende argumenterer for, at der endnu ikke i litteraturen er tilstrækkeligt grundlag for en entydig eller brugbar besvarelse. Det kan også være at analysen og din diskussion resulterer i, at du selv forsøger dig med at fremstille en model/et svar, der samler og/eller bygger videre på det, du har arbejdet med i redegørelse, analyse og her i diskussionen.

Intern kritisk diskussion: Hvor solidt er det, der er redegjort for og som er brugt i analysen egentlig. Er en teori empirisk underbygget? Er der modstridende empiriske fund vedrørende teorien? Er de empiriske studier holdbare (design og metode)

Ekstern kritisk diskussion: Kan teori A med fordel sættes i forhold til teori B. Hvordan forholder A og B sig til hinanden? Supplerer de hinanden, eller er de i modstrid med hinanden? Er der mulighed for synergi, altså en integrativ sammentænkning og modeldannelse?

Vi har dermed følgende elementer: *Redegørelse*, dvs. hvad handler X om – *Analyse*, dvs. hvordan er X med til (eller slet ikke med til) at besvare spørgsmålet – *Diskussion*, dvs. hvor holdbar er de svar X bidrager med, og hvad siger X ikke noget om. Måske er der tale om tre selvstændige kapitler i en opgave. Eller måske er de tre elementer til stede i hvert af flere kapitler, der tager fat i hver sin tilgang til svaret på problemformuleringen. Hvis alle tre elementer er indbygget, som hver sit afsnit i et kapitel må der meget gerne være en samlet delkonklusion efter hvert kapitel.

F.eks.: *Social identitetsteori skaber et væsentlig og empirisk solidt underbygget grundlag for at forklare, hvorfor der overhovedet opstår grupper og dermed grupperinger i et samfund. Hvad social identitetsteori imidlertid ikke i sig selv svarer på er følgende tre væsentlige spørgsmål i forbindelse med polarisering, som vi skal se nærmere på næste kapitel: Hvorfor er der nogle grupperingsdannelser, som ikke er præget af polarisering, men snarere bygger på diversitet og diskussion? Hvorfor er der nogle grupperingsdannelser, som ikke bygger på negative fordomme over for udgrupper?*

Hvorfor er der nogle mennesker der er mere tilbøjelig til at danne internt polariserende social identitet end andre?

Konklusion

Svar kort og fyndigt: Analyse og diskussion tyder på følgende svar på spørgsmålet [...]. Det kan være svaret er et entydigt ja/nej – eller mere udfoldet hvordan/hvorfor [...]. Det kan også være, at konklusionen er, at du har argumenteret for en model som svar på spørgsmålet (se også nedenfor)

Analyse er at finde frem til hvordan du på baggrund af redegørelse kan bruge teori og empiri til at svare på dit spørgsmål (og måske lave din egen model). Måske er du vant til at kalde det for diskussion. Men det er ret beset en analyse.

Diskussion er kritisk og selvkritisk stillingtagen til holdbarheden af dit svar/din model og den teori og empiri du bruger i din analyse

Struktur: Bemærk, at du selv vælger om du vil køre en opgavestruktur hvor du adskiller redegørelse, analyse og diskussion i tre forskellige dele (kaptitler) – eller om du feks for hver teori eller empirisk fund vil foretage både en redegørelse, analyse og diskussion. Blot skal læserne (bedømmerne) tydeligt kunne se hvornår du gør hvad (fekst ved hjælp af dine metakommentarer ("nu vil jeg se på..."))

Yderligere opgaveovervejelser

Ekstern bredde. Ekstern bredde handler om, at du udvælger og redegør for præcist det stof, der skal medgå til at besvare din opgave. Hverken mere eller mindre. Det kan være at teorierne er relevante, fordi det i det væsentlige er dem, man finder i litteraturen om emnet, fordi de kan supplere hinanden eller fordi det er en diskussion værd, hvad man skal stille op med at de modsiger hinanden.

Når det gælder empiriske studier, så handler det – hvis der er mange studier – om, at du udvælger nogle, der eksemplarisk belyser feltet hhv. underbygger teorierne. Lige tilstrækkeligt mange til, at man får et indtryk af, *hvordan* feltet er empirisk undersøgt. Hvor mange? I en bacopgave er det fint at udvælge nogle få stykker – især hvis det er disse som litteraturen i øvrigt også henviser til.

Intern bredde. Intern bredde handler om, at du udvælger netop det ved en teori, der kan bruges i denne sammenhæng. Hverken mere eller mindre. Hvis det er en omfattende teori, så skal du ikke gøre rede for hele teorien, men kun den del af teorien, der er relevant for opgaven ("*Teori A er meget omfattende, men til brug i denne opgave er det først og fremmest xxx vi skal se på*"). Og lige som ovenfor: Hvis der er mange empiriske studier knyttet til en bestemt vinkling af svaret på dit spørgsmål, så udvælg blot et par stykker ("*Der er lavet en lang række studier på området, f.eks. a, b, og c*")

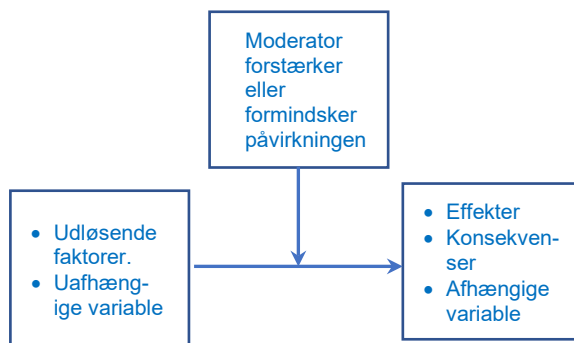
Transparens. Transparens handler først og fremmest om, at det skal være let at følge den røde tråd i opgaven, dvs. gangen fra problemformulering over argumentation (redegørelse, analyse, diskussion) til konklusion. Det gør du dels med dine kapitelinddelinger og overskriftsordlyd. Dels med ultrakort metaindledninger: "*I dette kapitel skal vi kort se på teori x*" eller "*vi skal nu se på hvordan teori X bidrager til at svare på problemformuleringen*". Dels med ultrakorte kapitelafslutninger "*Nu har vi altså fundet frem til ... det rejser spørgsmålet om ... i næste kapitel skal vi derfor se på....*").

Og ja: du må gerne bruge ordet "jeg". Det gør du netop når det er dig, der kommer på bane med dine vurderinger. Med andre ord så handler transparens om, at vi som læsere tydeligt kan se, hvornår du refererer litteratur, og hvornår du kommer med selvstændige betragtninger (hvilket er fint at komme med). Hellere skrive "jeg" end lave mærkelige grammatiske sætningskonstruktioner for at undgå et "jeg". Følgende vil jeg sige, er en sproglig no-go: "*Det vil nu diskuteres at ...*" 😊

Eksempler på typiske forsknings-/forklaringsmodeller. Opgavens struktur kan være (men behøves ikke at være) styret af en bestemt model for, hvordan man ser og ønsker at argumentere for sammenhænge. Der findes flere modelmuligheder, herunder også bidirektionelle.

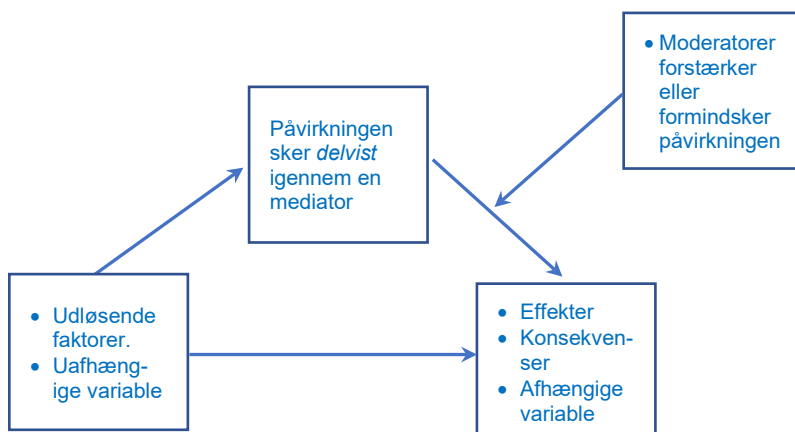
Simpel korrelations- eller årsagsmodel

Moderator-model

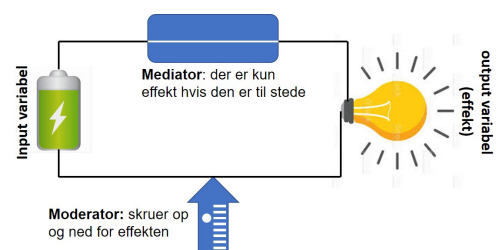

Mediator-model

Kompleks model med delvis mediation og moderation

En analogi på forskellen mellem mediator og moderator

Matrixmodeller

Her kombineres to sæt af begreber. F.eks. som i Berrys akkulturationsmodel der handler om hvordan man håndterer forholdet mellem den nye kultur man er kommet til og den oprindelige kultur man kom fra. Engagement, tilknytning og forpligtelse over for begge kan være hhv. høj og lav. Det giver fire kombinationsmuligheder og altså fire begreber for håndtering af kulturmødet.

		Nye kultur	
		Høj	Lav
Oprindelige kultur	Høj	Integration	Separation
	Lav	Assimilation	Marginalisering

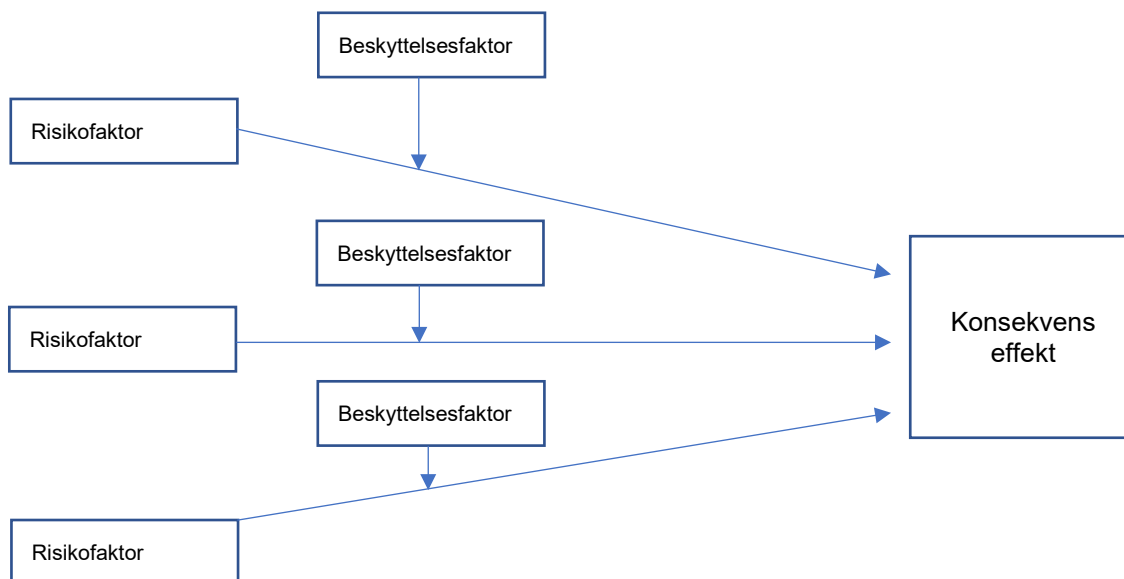
Sammenligningsmodeller

Kan bruges til at opsummere forskelle og ligheder mellem f.eks. tre forskellige modeller af samme fænomen, der beskrives, defineres eller operationaliseres ved en række træk. "Plus" angiver, at en teori opererer med trækket – bemærk trækket er defineret ensartet, men der kan være anvendt forskellige terminologier i de forskellige teorier. "Minus" angiver at teorien ikke opererer med trækket. I venstre kolonne angives et overordnet sammenligningstræk – måske er det et standardiseret træk du finder i litteraturen, måske må du konstruere det selv.

	Teori 1	Teori 2	Teori 3
Træk 1 (evt dit navn for trækket)	+	+	+
Træk 2 (evt dit navn for trækket)	+	+	-
Træk 3 (evt dit navn for trækket)	-	-	+
Træk 4 (evt dit navn for trækket)	+	+	+
Osv..			

Risiko-/beskyttelsesfaktormodeller

Der kan være en række forskellige risikofaktorer forbundet med et fænomen. Til hver af disse risikofaktorer kan der være en beskyttelsesfaktor – evt sådan at hvis der er ”skruet helt op” for beskyttelsesfaktoren, så virker risikofaktoren ikke.

(bemærk at du også kan lave modeller hvor både risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer fungerer som moderatører)

Placering af modellen i opgaven

Hvor i en tekst/afhandling/opgave skal en model placeres? Det er der ikke regler for. Det kommer an på valg af fremstillingsstruktur og stilistiske overvejelser.

- Modellen kan placeres allerførst som en præsentation af den model, som opgaven så vil gøre rede for og diskutere punkt for punkt. Her bliver modellen allerede indledningsvist angivet som det der styrer resten af opgaven
- Modellen kan bygges gradvist op fra kapitel til kapitel. Den præsenteres først i en simpel form og så bygger man gennem redegørelse, analyse og diskussion flere og flere elementer ind i hver sit kapitel eller afsnit.
- Modellen præsenteres til sidst som en illustrativ konklusion på foranstående redegørelser, analyser og diskussioner.
- Forskellige kombinationer af ovenstående.